

42 Løslatelse fra fengselsstraff

Strgjfl. § 42. Løslatelse fra fengselsstraff

Kriminalomsorgen kan løslate domfelte på prøve når vedkommende, medregnet mulig varetektsopphold, har gjennomført to tredjedeler av straffen og minst 60 dager. Dersom løslatelse på prøve medfører at den gjenstående straffetid blir mindre enn 14 dager, kan prøveløslatelse bare skje dersom tungtveiende grunner taler for det. Domfelte som er dømt i utlandet til fengsel i mer enn 30 år, og som er overført til gjennomføring av straffen i Norge, kan løslates på prøve etter å ha vært fengslet i minst 20 år.

Kriminalomsorgen kan beslutte at domfelte som ikke lenger er fengslet, men som fyller vilkårene for løslatelse på prøve etter første ledd, skal løslates på prøve uten ny innsettelse.

Dersom halvdelen av fengselsstraffen og minst 60 dager fengsel er gjennomført, medregnet varetektsopphold, kan kriminalomsorgen løslate domfelte på prøve dersom særlige grunner tilsier det.

Dersom særlige grunner taler for det, kan kriminalomsorgen løslate domfelte kort tid før løslatelse ellers skulle skje.

Kriminalomsorgen skal ikke beslutte prøveløslatelse hvis omstendighetene etter en totalvurdering gjør løslatelse utilrådelig. Kriminalomsorgen skal særlig legge vekt på domfeltes atferd under gjennomføring av straffen, og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for løslatelse, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede eller etterlatte på forhånd. Varsel kan også gis dersom den løslatte endrer bosted i løpet av prøvetiden, og det er av betydning for fornærmede eller dennes etterlatte å få kjennskap til endringen.

Varsel etter denne paragrafen skal også omfatte informasjon om vilkår som er satt med hjemmel i § 43 annet ledd bokstav d) og e), hvis disse vilkårene direkte gjelder fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte.

Prøvetiden utløper på det tidspunkt den idømte fengselsstraff ville vært gjennomført i sin helhet.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 14 juni 2013 nr. 44, 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604).

Forskriften § 3-41. Løslatelse fra fengselsstraff. Når vedtak skal foreligge

Løslatelse på prøve kan bare finne sted dersom det etter en konkret vurdering anses tilrådelig.

Dersom domfelte nektes løslatelse på prøve, skal løslatelsesspørsmålet vurderes fortløpende, og senest innen 3 måneder etter at løslatelsen i medhold av straffegjennomføringsloven § 42 første ledd

ellers kunne ha funnet sted. For domfelte som er dømt til fengselsstraff fra 5 til 12 år, skal vurderingen skje senest innen 6 måneder, og for domfelte som er dømt til fengselsstraff i mer enn 12 år, skal vurderingen skje senest innen ett år.

Dersom det etter ovennevnte frister fortsatt er grunnlag for å nekte domfelte løslatelse på prøve, skal spørsmålet vurderes fortløpende, senest innen henholdsvis nye 3 eller 6 måneder eller ett år fra forrige vedtak, jf. annet ledd.

Endret ved forskrift 26 juni 2014 nr. 878.

42.1. Generelle føringer om løslatelse fra fengselsstraff – i fengsel og i samfunnet

Retningslinjene gjelder for løslatelse av domfelte som gjennomfører fengselsstraff i fengsel eller i samfunnet. For prøveløslatelse av forvaringsdømte gjelder eget regelverk, jf. straffeloven § 44 og forskrift om gjennomføring av særreaksjonen forvaring med tilhørende retningslinjer.

Prøveløslatelse er ikke aktuelt når domfelte gjennomfører bøtestraff, da subsidiær fengselsstraff etter bot alltid gjennomføres uavkortet. For straffereaksjoner som er omgjort til ubetinget fengsel som følge av brudd, gjelder derimot prøveløslatelsesreglene.

Domfelte skal løslates straks dersom vedkommende myndighet kaller tilbake fullbyrdelsesordren og det ikke bestemmes at den domfelte skal overføres til varetektsfengsling.

Angripes en dom ved anke eller begjæring om gjenåpning, og retten ved kjennelse beslutter at fullbyrdelsen helt eller delvis skal utstå, jf. straffeprosessloven § 452, skal løslatelse skje i samsvar med dette.

En innsatt som gjennomfører subsidiær straff etter bot, skal straks løslates dersom resten av den ilagte bot betales. Ved avdragsvis betaling skal det ved beregning av restbeløpet bare tas hensyn til antall hele døgn (24 timer) som innsatte har utholdt fengselsstraff. Har botlagte betalt en del av boten, skal fengselsstraffen nedsettes forholdsvis, men slik at del av ett døgn regnes som ett helt døgn. Dersom boten betales etter at gjennomføring av subsidiær fengselsstraff er påbegynt, avkortes boten forholdsvis, men bare slik at hele gjennomføringsdøgn tas i betraktning. Avgjørelser vedrørende avdragsvis betaling treffes av Statens innkrevingssentral, jf. påtaleinstruksen § 30-4.

Domfelte kan løslates på prøve når vedkommende har oppnådd 2/3-tid av straffegjennomføringen og slik løslatelse ikke fremstår som utilrådelig, jf. strgjfl. § 42 første og femte ledd, jf. pkt. 42.2.2. og 42.3.

For domfelte som ikke lenger er fengslet, kan det i enkelte tilfeller besluttes prøveløslatelse uten ny innsettelse, jf. strgjfl. § 42 annet ledd, jf. pkt. 42.2.3.

Dersom det foreligger særlige grunner, kan domfelte løslates på prøve når vedkommende har oppnådd 1/2-tid av straffegjennomføringen og slik løslatelse ikke fremstår som utilrådelig, jf. strgjfl. § 42 tredje og femte ledd, jf. pkt. 42.2.4. og 42.3.

Domfelte kan også løslates kort tid før løslatelse ellers skulle skje (såkalt fremskutt løslatelse), jf. strgjfl. § 42 fjerde ledd, jf. femte ledd. Dette innebærer at domfelte, etter en konkret vurdering, kan løslates kort tid før endt tid, eventuelt kort tid før allerede innvilget prøveløslatelse, jf. pkt. 42.2.5. og 42.3.

Der domfelte har oppfølging av helsetjenesten i fengsel og/eller er innvilget skoleplass under fengselsopphold, skal henholdsvis helse- og skoleavdelingen orienteres 2 måneder før

forestående løslatelse så langt dette er praktisk mulig. Formålet med slik orientering er å fremme en bedre og mer koordinert tilbakeføring. For kortere dommer er det i mange tilfeller ikke praktisk mulig å gi orientering 2 måneder før løslatelse, og det må da i stedet gis orientering *så snart dette er mulig*. Dersom domfelte er under oppfølging fra NAV, skal også NAV orienteres tilsvarende.

I tilfeller hvor domfelte har et uoppgjort forhold som etter sin art ikke gjør løslatelse utilrådelig, skal det politidistrikt som håndterer saken kontaktes forut for løslatelse og orienteres om løslatelsestidspunktet.

I tilfeller der enheten er av den oppfatning at det foreligger omstendigheter i saken som tilsier at politiet bør varsles om *prøveløslatelse*, skal enheten melde fra om forestående løslatelse til det politidistrikt hvor domfelte skal oppholde seg etter løslatelse.

Dersom det ved *endtlid* foreligger særlige omstendigheter i saken eller en særlig risiko ved domfelte, skal det politidistrikt hvor domfelte skal oppholde seg etter løslatelse varsles. Etter omstendighetene må kriminalomsorgen vurdere om det politidistrikt som er ansvarlig for straffesaken også bør varsles. Meldingen må angi den antatte risiko og bør sendes i god tid før løslatelse finner sted.

Den del av kriminalomsorgen som avgjør prøveløslatelsesspørsmålet må for øvrig vurdere om det er øvrige instanser som også bør orienteres om prøveløslatelse/løslatelse på endtlid, dersom taushetsplikt ikke er til hinder for det.

42.2. Prøveløslatelse

42.2.1. Forberedelse og tidspunkt for gjennomføring av prøveløslatelse

Prøveløslatelse etter dette regelverket kan innvilges der den domfelte gjennomfører fengselsstraff.

Prøveløslatelse er imidlertid ikke aktuelt der domfelte gjennomfører bøtestraff da subsidiær fengselsstraff etter bot alltid gjennomføres uavkortet. For straffereaksjoner som er omgjort til ubetinget fengsel som følge av brudd, gjelder prøveløslatelsesreglene.

Domfelte skal så tidlig som mulig etter innsettelsen informeres om at negativ atferd under straffegjennomføringen vil kunne få betydning for prøveløslatelsesspørsmålet.

Dersom domfelte gjennomfører flere fengselsstraffer i sammenheng, regnes disse sammen ved beregning av tidspunkt for prøveløslatelse.

Tidspunktet for løslatelse skal avklares så tidlig som mulig og i god tid før løslatelsen skal skje, jf. pkt. 42.2.2.1 under.

Ved deldom kan det løslates på prøve for den ubetingede delen når vilkårene i straffegjennomføringsloven § 42 og forskriften § 3-41 er oppfylt for den ubetingede del.

Et vedtak om prøveløslatelse kan omgjøres dersom domfelte begår alvorlige brudd på bestemmelser i straffegjennomføringsloven eller forskriften i løpet av gjenstående straffegjennomføringstid. Slike forbehold skal fremgå av vedtaket.

42.2.2. Nærmere om løslatelse på prøve ved eller etter 2/3-tid etter straffegjennomføringsloven § 42, første ledd

Løslatelsen skal være en integrert del av straffegjennomføringen, og det skal i det enkelte tilfelle foretas en konkret, individuell vurdering av hvorvidt løslatelse på prøve bør innvilges, jf. pkt. 42.3 nedenfor.

Slik eventuell prøveløslatelse ved 2/3-tid gjelder straffedommer på 74 dagers ubetinget fengsel eller mer. Domfelte med kortere straffer skal gjennomføre straffen fullt ut. Helt unntaksvis kan domfelte prøveløslates etter at 60 dager av straffen er gjennomført selv om gjenstående straffetid blir mindre enn 14 dager. Dette kan være aktuelt dersom tungtveiende grunner taler for det, som for eksempel hensyn til domfeltes familie eller egen helse- eller rehabiliteringssituasjon.

42.2.2.1. Når vedtak skal foreligge. Fortløpende vurdering

Så langt det er praktisk mulig skal vedtak i sak om prøveløslatelse av hensyn til forutberegnelighet og reell klageadgang foreligge i god tid før domfelte oppnår 2/3 tid, slik at en eventuell klage kan bli behandlet i rimelig tid før 2/3 av straffen er gjennomført. Det skal ses hen til at domfelte og andre i vedkommendes krets, eventuelt arbeidsgiver/utdanningssted, boligutleier mv. har et behov for forutberegnelighet.

Uavhengig av om domfelte søker eller ikke, skal den enhet hvor domfelte gjennomfører straff av eget tiltak ta opp spørsmålet om prøveløslatelse av domfelte. Domfelte skal gis anledning til å uttale seg i saken.

Arbeidet med å forberede prøveløslatelsesspørsmålet skal så vidt mulig påbegynnes senest seks måneder før tidspunkt for oppnådd 2/3-tid. Så langt straffens lengde tilsier det og det er praktisk mulig, skal vedtak om prøveløslatelse foreligge senest to måneder før 2/3-tid inntreffer. Ved kortere straffedommer, må enhetene påbegynne arbeidet så snart det er mulig.

Et hvert vedtak om prøveløslatelse skal utformes med forbehold, slik at domfelte er innforstått med at brudd på forutsetninger for vedtaket, herunder domfeltes atferd kan resultere i omgjøring etter forvaltningsloven § 35 femte ledd.

Dersom det er påstartet en soningsoverføringssak bør enheten innta et avsnitt i vedtaket om at en innvilget prøveløslatelse muligens ikke vil få noen realitet dersom det blir truffet et vedtak om soningsoverføring som kan effektueres forut for tidspunktet for fastsatt prøveløslatelse. Dette for at domfelte skal kunne innrette seg etter tidspunktet for løslatelse på best mulig måte.

Dersom det fattes vedtak om avslag på søknad om prøveløslatelse, skal muligheten for prøveløslatelse underlegges en fortløpende vurdering. Vurderingen skal formaliseres i form av nytt vedtak, jf. § 3-41 i forskriften. Det skal fremgå av avslaget når den fornyede vurderingen senest vil finne sted. I den fornyede vurderingen skal det legges vekt på domfeltes utviste vilje og evne til å endre atferd i tiden etter vedtaket om nektet prøveløslatelse ved 2/3-tid. Dersom prøveløslatelse er avslått på bakgrunn av mangler ved prøveløslatelsesopplegget, skal kriminalomsorgen i denne perioden arbeide aktivt med den domfelte for å tilrettelegge for en betryggende prøveløslatelse. I denne perioden har kriminalomsorgen et særlig ansvar for den aktuelle domfelte, og det skal i samarbeid med domfelte arbeides for å etablere en best mulig løslatelsessituasjon.

Det skal også legges vekt på påtalemyndighetens og domstolens forventede fremdrift i henhold til eventuelle anmeldte forhold.

Straffegjennomføring utover tidspunktet for 2/3-tid i medhold av straffegjennomføringsloven § 42 første ledd, skal påføres domfeltes gjennomføringsattest.

42.2.2.2 Særskilt om vurdering av andre straffegjennomføringsformer

Om prøveløslatelse etter utholdt 2/3 tid ikke anses som tilrådelig på det aktuelle tidspunkt, skal delgjennomføring med elektronisk kontroll, jf. strgf. § 16 annet ledd, vurderes som alternativ til videre straffegjennomføring i fengsel. Det er en forutsetning at elektronisk kontroll fremstår som sikkerhetsmessig forsvarlig og at øvrige vilkår for straffegjennomføring med elektronisk kontroll er oppfylt.

Elektronisk kontroll kan innvilges i inntil fire måneder, og det skal vurderes om slik straffegjennomføring er en egnet form for gradvis tilbakeføring til samfunnet, under tett oppfølging og kontroll av kriminalomsorgen. Dersom gjenstående soningstid er inntil fire måneder, vil straffegjennomføring med elektronisk kontroll i mange tilfeller kunne være et mer hensiktsmessig alternativ enn å gjennomføre resten av straffen i fengsel.

Dersom gjenstående soningstid er lenger enn fire måneder, må kriminalomsorgen påse at det etableres et helhetlig og formålstjenlig soningsforløp. I vurderingen av om straffegjennomføring med elektronisk kontroll kan innvilges, må tidspunkt for forventet løslatelse iakttas. Bruk av straffegjennomføring med elektronisk kontroll som et alternativ til prøveløslatelse skal inngå i en helhetlig plan, og kan ikke innvilges med mindre man vurderer det som sannsynlig at domfelte vil bli løslatt på prøve, eller kan overføres til andre og mindre restriktive straffegjennomføringsformer som § 12 etter gjennomført periode med elektronisk kontroll. Det bør unngås at domfelte som har gjennomført deler av straffen med elektronisk kontroll blir gjeninnsatt i fengsel, med mindre slik tilbakeføring til fengsel må tilskrives forhold på domfeltes side.

Det skal følgelig alltid foretas en vurdering av om domfelte skal få gjennomføre resterende del av straffen med elektronisk kontroll i de tilfeller prøveløslatelse ikke innvilges.

Dersom elektronisk kontroll er aktuelt, er det en forutsetning at domfelte selv ønsker dette. Dersom enheten kommer til at elektronisk kontroll er aktuelt som et alternativ, skal det innhentes et formelt samtykke til slik straffegjennomføring fra domfelte. Domfelte må gjerne fremsette en søknad om alternativ straffegjennomføring med elektronisk kontroll som vedlegg til søknad om prøveløslatelse. Det bemerkes imidlertid at slik søknad ikke er en forutsetning for at straffegjennomføring med elektronisk kontroll blir vurdert av enheten.

Dersom straffegjennomføring med elektronisk kontroll vurderes å være tilrådelig, skal fengselets *foreløpige* vurdering av elektronisk kontroll fremgå av vedtaket om prøveløslatelse. Fengselet skal be friomsorgskontoret om å gjennomføre egnethetsvurdering og orientere domfelte om videre fremgang i saken.

Friomsorgskontoret skal deretter foreta egnethetsvurdering. Friomsorgskontoret oversender etter dette sin innstilling vedlagt egnethetsvurderingen til fengselet.

Fengselet beslutter endelig i eget vedtak om domfelte oppfyller vilkårene for straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

I tilfeller der fengselet vurderer straffegjennomføring med elektronisk kontroll å være utilrådelig, skal dette fremgå og begrunnes i vedtaket om prøveløslatelse.

Dersom forutsetningene for straffegjennomføring med elektronisk kontroll endrer seg vesentlig, skal fengselet av eget tiltak foreta en fornyet vurdering. Hvis nødvendig, skal det innhentes ny egnethetsvurdering.

42.2.3. Nærmere om løslatelse på prøve etter straffegjennomføringsloven § 42, annet ledd

Bestemmelsen får anvendelse der påtalemyndigheten anmoder om løslatelse uten ny innsettelse og i tilfeller der domstolen fastsetter at fengselsstraffen anses utholdt ved forutgående varetekt. I tilfeller der det ikke er grunnlag for tilbakeholdelse utover 2/3-tid, treffer enheten et formelt løslatelsesvedtak slik at den domfelte kan undergis reglene for løslatelse på prøve.

42.2.4. Nærmere om løslatelse på prøve ved oppnådd 1/2-tid etter straffegjennomføringsloven § 42, tredje ledd

Domfelte kan prøveløslates i perioden mellom 1/2-tid og 2/3-tid dersom særlige grunner foreligger og minst 60 dager fengsel er gjennomført. Slik løslatelse skal være særlig begrunnet med sterke og tungtveiende, godt dokumenterte momenter. Det skal foretas en skjønnsmessig helhetsvurdering i hver enkelt tilfelle.

Med «særlige grunner» menes at det må foreligge helt spesielle forhold som taler sterkt for løslatelse på prøve. Ettersom en sak ofte må avgjøres på grunnlag av en rekke ulike og til dels kryssende hensyn, vil forholdene kunne variere betraktelig fra sak til sak. Omstendighetene som begrunner slik løslatelse vil også kunne ha ulik vekt avhengig av hvor langt i straffegjennomføringen domfelte er kommet. At domfelte har en tung straffegjennomføring er *seg selv* ikke tilstrekkelig for å innvilge prøveløslatelse ved 1/2-tid. Det kreves at det er godt dokumentert hva de aktuelle problemer består i, hvor alvorlige de er, og hvilke virkninger fortsatt straffegjennomføring kan antas å få.

Prøveløslatelse ved 1/2-tid skal ikke innvilges dersom det fremstår som utilrådelig, jf. § 42 femte ledd og punkt 42.3 nedenfor.

Det skal alltid vurderes om overføring til annet fengsel eller annen straffegjennomføringsform, jf. § 10, er tilstrekkelig før løslatelse etter 1/2-tid innvilges. Det skal for eksempel vurderes om frigang, straffavbrudd eller utvidet permisjonskvote kan avhjelpe situasjonen, eller om domfelte kan gjennomføre straff i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 12 eller 16.

Sakens art, hensyn til fornærmede og etterlatte, hensyn til den alminnelige rettsoppfatning og hvor lang tid det er igjen til løslatelse ellers skal skje, skal tillegges vekt i totalvurderingen.

Øvrige relevante, men ikke uttømmende, momenter i helhetsvurderingen:

a) Særlig tung gjennomføring av helsemessige årsaker

Domfelte gjennomfører straff på en særlig tyngende måte av fysiske eller psykiske helsemessige årsaker og fortsatt gjennomføring vil kunne påføre domfelte ytterligere helseskader slik at det av denne grunn er urimelig at gjennomføringen fortsetter, og det ikke er noe som tyder på at helsen vil bli vesentlig bedret i overskuelig fremtid.

b) Hensynet til domfeltes nærstående

Straffegjennomføringen får særlig alvorlige skadevirkninger for domfeltes nærstående, for eksempel av helsemessig eller sosial art, og det er sannsynliggjort at problemene ikke kan avhjelpes på annen egnet måte. Det skal særlig tas hensyn til domfeltes barn. Tilsvarende gjelder når fortsatt straffegjennomføring vil føre til betydelige og ekstraordinære økonomiske skadevirkninger, og de skadelidende ikke får offentlig støtte eller kompensasjon for tapet. Det må foreligge problemer som skiller seg vesentlig fra de problemer som andre domfelte og deres familier har, og som er en påregnelig følge av straffegjennomføring.

42.2.5. Nærmere om fremskutt løslatelse etter straffegjennomføringsloven § 42, fjerde ledd

Bestemmelsen gjelder også korte straffedommer som ikke medfører prøveløslatelse, men løslatelse etter denne bestemmelsen bør normalt ikke finne sted når domfelte gjennomfører straff av meget kort varighet. I tilfeller der domfelte gjennomfører straff i hjemmet, ved institusjon eller i overgangsbolig, må det vurderes særskilt nøye om det foreligger særlige grunner for fremskutt løslatelse og om fremskutt løslatelse i en slik gjennomføringssituasjon reelt sett er formålstjenlig.

Begrepet «kort tid» skal vurderes i forhold til straffetidens lengde. Løslatelsen kan fremskytes med inntil 3 dager før løslatelse ellers skulle skje ved dommer på inntil 6 måneders fengsel. I særlige tilfeller og ved lengre dommer kan løslatelsen fremskytes med inntil 7 dager før løslatelse ellers skulle skje.

Slik fremskutt løslatelse skal kun finne sted innenfor en snever ramme i tilfeller der særlig viktige individuelle forhold, som for eksempel hensyn til å kunne tiltre arbeid eller beholde arbeid eller skoleplass tilsier det.

Fremskutt løslatelse kan også innvilges når løslatelsen ellers skal skje på en helligdag – herunder søndag – eller offentlig fridag, dersom det er av vesentlig betydning for domfelte.

Fremskutt løslatelse i medhold av straffegjennomføringsloven § 42, fjerde ledd kan unntaksvis benyttes som tiltak der dette er nødvendig for å overholde ”48-timers regelen”, jf. forskriften § 4-1 og retningslinjene punkt 47.2.

Kriminalomsorgsdirektoratet kan bestemme at fremskutt løslatelse i medhold av straffegjennomføringsloven § 42 fjerde ledd unntaksvis skal benyttes som tiltak mot eventuell straffegjennomføringskø.

42.2.5.1 Særlig om fremskutt løslatelse av utenlandske domfelte

Av hensyn til et eventuelt behov for koordinert uttransport av utenlandske domfelte med utvisningsvedtak, kan fremskutt løslatelse i slike tilfeller gis etter følgende kriterier:

- Domfelte med dommer på under 90 dager kan løslates inntil 5 dager før de ellers ville blitt løslatt.
- Domfelte med dommer på 90 dager eller mer kan løslates inntil 10 dager før de ellers ville blitt løslatt.
- Domfelte med dommer på 6 måneder eller mer kan løslates inntil 20 dager før de ellers ville blitt løslatt.

Kriminalomsorgen skal, med utgangspunkt i ovennevnte kriterier, tilstrebe å etterkomme politiets anmodning om fremskutt løslatelse der hensynet til effektiv uttransportering tilsier dette.

42.3. Nektelse av prøveløslatelse – utilrådelighetsvurderingen

42.3.1. Noen utgangspunkter

Det vises til straffegjennomføringsloven § 42, femte ledd og forskriften § 3-41.

Selv om vilkårene for prøveløslatelse ellers er oppfylt, skal domfelte ikke prøveløslates hvis omstendighetene i saken gjør prøveløslatelse utilrådelig.

Det skal i det enkelte tilfelle foretas en konkret, individuell helhetsvurdering av hvorvidt løslatelse totalt sett fremstår som tilrådelig og derfor kan innvilges.

Ved vurderingen av om prøveløslatelse fremstår som tilrådelig må hensynet til straffens formål iakttas, herunder målsettingen om å motvirke nye straffbare handlinger og ivareta samfunnsikkerheten og den allmenne rettsfølelse. Prøveløslatelse skal anses som utilrådelig dersom prøveløslatelse innebærer en risiko for nye straffbare handlinger. Domfeltes strafferettslige historikk, atferd under soning og utviste evne og vilje til å gjøre noe med egen situasjon under straffegjennomføringen, er momenter som får betydning for spørsmålet om prøveløslatelse bør innvilges.

I punkt 42.3.2. bokstavene a) til d) nedenfor er det listet enkelte sentrale momenter for vurderingen av om prøveløslatelse fremstår som utilrådelig. Oversikten er ikke uttømmende, men angir momenter som er av betydning for vurderingen.

Selv om det foreligger omstendigheter som gjør prøveløslatelse utilrådelig, skal det alltid vurderes om fastsettelse av vilkår etter straffegjennomføringsloven § 43 likevel gjør prøveløslatelsen tilrådelig eller om overføring til straffegjennomføring med elektronisk kontroll kan gjøre en eventuell senere prøveløslatelse tilrådelig.

Det skal innhentes informasjon fra politi, påtalemyndighet eller andre relevante instanser for å kunne dokumentere faktagrunnlaget.

Nektelse av prøveløslatelse skal aldri benyttes som alternativ til reaksjon etter straffegjennomføringsloven § 40 eller for øvrig ha et pønalt eller straffende formål.

Det vises for øvrig til alminnelige prinsipper for sikkerhetsvurdering.

42.3.2. Retningslinjer for skjønnsutøvelsen, ikke uttømmende

Ved vurdering av spørsmålet om prøveløslatelse skal innvilges eller ikke, skal det alltid innhentes oppdatert informasjon fra politi/påtalemyndighet om eventuelle uavgjorte straffesaker. Når det gjelder utenlandske statsborgere, skal det videre rettes en henvendelse til Utlendingsdirektoratet (UDI) eller ansvarlig politimyndighet med anmodning om status i en eventuell utvisningssak. Det skal endelig innhentes oppdaterte uttalelser fra andre personer internt/eksternt og/eller andre etater som kan anses å besitte relevant informasjon i tilknytning til spørsmålet om prøveløslatelse skal innvilges eller ikke. Informasjonen som innhentes skal føres i Kompis eller lagres i kriminalomsorgens saksbehandlingssystem.

Når det gjelder betydningen av et eventuelt utvisningsvedtak, vises det til pkt. 42.3.3. under.

a) Domfeltes atferd

Prøveløslatelse skal ikke finne sted dersom domfeltes atferd under gjennomføringen av straffen taler mot det.

I vurderingen inngår domfeltes atferd under straffegjennomføringen, og om domfelte har vist særlig vilje og evne til å endre sin livsførsel. I den forbindelse kan det legges vekt på om domfelte har deltatt i ulike behandlings- eller påvirkningsprogram og/eller andre tiltak.

Dersom domfelte har begått dokumenterte, gjentatte og/eller alvorlige disiplinærbrudd i tiden frem til prøveløslatelse ellers skulle ha skjedd, skal dette tillegges vekt ved utilrådelighetsvurderingen. Forhold begått tidlig under straffegjennomføringen bør i alminnelighet tillegges mindre vekt.

Atferd og handlinger som politianmeldes, kan resultere i ny straff som ved rettskraft legges til opprinnelig straffetid. Handlingens alvorlighet skal imidlertid også tillegges vekt ved vurderingen av om en prøveløslatelse fremstår som tilrådelig eller ikke. Om antatte straffbare forhold som enda ikke er påtaleavgjort, eventuelt rettslig pådømt, vises det til bokstav c) under.

Disiplinærbrudd begått under permisjon eller annet midlertidig fravær fra fengselet i forbindelse med institusjonsopphold eller opphold i sykehus, skal inngå i vurderingen.

b) Straffehistorikk

Domfeltes strafferettslige historikk må vurderes særlig nøye. Det skal vurderes om domfelte har en forhistorie og/eller atferd som tilsier at det er en reell fare for at det snarlig begås ny kriminalitet. Avtegnert straffe- og bøtere registeret et bilde av vedvarende og gjentatte straffbare handlinger, begrenset respekt for gjeldende lov- og regelverk eller at tidligere straffereaksjoner synes å ha hatt liten eller ingen preventiv virkning, indikerer dette en risiko for nye straffbare handlinger. Det skal etter dette legges særlig vekt på om domfelte har mange forutgående domfellelser. Det skal ses hen til antall tidligere dommer, hvor langt tilbake i tid de tidligere straffbare forhold ligger og hvor lang tid det har gått mellom handlingene.

Der den domfelte har gjennomført en eller flere forutgående lange straffedommer i fengsel, kan ikke tiden som er gått siden forrige straffbare handling tillegges nevneverdig vekt. Tvert om bør en eller flere lange straffedommer tilsi en særlig aktsomhet ved vurderingen av om en prøveløslatelse fremstår som tilrådelig eller ikke.

Det skal videre tillegges særskilt vekt om det er registrert straffbare forhold forøvet i prøvetiden etter tidligere dommer. Tilsvarende gjelder der straffbare forhold er forøvet kort tid etter dommer som er gjennomført til endt tid. Videre skal det ses hen til om domfelte har brutt fastsatte vilkår for prøvetiden i forbindelse med tidligere innvilgede prøveløslatelser.

c) Uavgjorte straffesaker

Dersom domfelte er registrert med uavgjorte straffesaker, må det særskilt vurderes om prøveløslatelse fremstår som tilrådelig. At domfelte er registrert med uoppgjorte forhold kan ha betydning for kriminalomsorgens vurdering av domfeltes vilje til endring av atferd under straffegjennomføringen.

Det skal ved vurdering av nye straffbare forhold, ses hen til hvor langt etterforskningen har kommet. En anmeldelse vil åpenbart ikke ha samme vekt som en tiltalebeslutning. Videre vil det straffbare forholdets art og strafferamme, samt hvor langt tilbake i tid forholdet ligger, ha betydning for vurderingen. Dersom det nye forholdet er av samme art som domfelte tidligere er domfelt for, bør dette vektlegges i vurderingen.

d) Unnlatt å møte til straffegjennomføring til angitt tid

Ved vurderingen av prøveløslatelse kan det vektlegges at domfelte etter mottatt innkalling ikke har møtt til straffegjennomføring til angitt tid, dersom dette har gått klart frem av innkallingen. Momentet bør tillegges særlig betydning når domfelte må pågripes og bringes til fengselet av politiet. Der domfelte faktisk møter opp til gjennomføring av straffen innen én uke senere enn fastsatt dato, bør ikke unnlattelsen tillegges betydning ved vurdering av spørsmålet om prøveløslatelse.

42.3.3. *Utvisningsvedtak*

Straffegjennomføring utover 2/3-tid skal aldri opprettholdes utelukkende med den begrunnelse at et utvisningsvedtak ikke kan effektueres. Fortsatt straffegjennomføring må være begrunnet i at det foreligger omstendigheter, utover selve utvisningsvedtaket og eventuell unndragelsesfare

i utvisningssaken, som tilsier at prøveløslatelse er utilrådelig, jf. pkt. 42.3 flg. (*Nektelse av prøveløslatelse – utilrådelighetsvurderingen*).

Et utvisningsvedtak er således i seg selv ikke tilstrekkelig til å anse prøveløslatelse som utilrådelig. Tilsvarende er et effektuerbart utvisningsvedtak (vedtaket er endelig og det foreligger ikke omstendigheter til hinder for uttransportering) i seg selv ikke en begrunnelse for å anse en prøveløslatelse som tilrådelig ved oppnådd 2/3-tid.

For å sikre effektivering av utvisningsvedtak i tilfeller der løslatelse etter en konkret vurdering er tilrådelig, skal ansvarlig enhet ha tett dialog med politiet, jf. nedenfor.

Særlig relevante momenter i utilrådelighetsvurderingen utgjør domfeltes strafferettslige historie, det straffbare forholdets art, tilknytning til Norge i form av oppholdstid, familie mv. Forhold som utgjør konsekvenser av utvisningen, herunder manglende rettigheter med hensyn til arbeid og egen bolig, er i seg selv ikke tilstrekkelig til å gjøre en prøveløslatelse utilrådelig. Etter omstendighetene vil imidlertid slike forhold kunne gjøre en prøveløslatelse utilrådelig dersom de knyttes til øvrige forhold i saken. Eksempelvis dersom det foreligger nær sammenheng mellom det straffbare forholdet og omstendighetene rundt utvisningssaken, herunder manglende arbeid og/eller bolig. Dersom det kan bekreftes at domfelte har anledning til å bo hos venner og/eller familie ved en eventuell prøveløslatelse, eventuelt at det eksisterer andre forsvarlige bosteds- eller overnattingsordninger, vil dette måtte kunne vektlegges i vurderingen.

I situasjoner der det er kjent for kriminalomsorgen at domfelte ikke blir uttransportert samtidig med prøveløslatelsen, vil dette utgjøre et relevant moment i vurderingen av om det skal settes vilkår ved løslatelsen i form av møteplikt for kriminalomsorgen, jf. strgf. § 43.

For å sikre effektivering av utvisningsvedtak, er det avgjørende at politiet raskest mulig varsles om tidspunkt for løslatelse. Foreligger det en endelig beslutning om utvisning, skal ansvarlig enhet kontakte ansvarlig politidistrikt, eventuelt Politiets utlendingsenhet i god tid før løslatelse skal skje, slik at transporten ut av landet kan iverksettes på løslatelsestidspunktet.

Også i tilfeller der et utvisningsvedtak ikke kan effektueres på løslatelsestidspunktet, skal ansvarlig enhet sende melding til ansvarlig politidistrikt før løslatelse, eventuelt Politiets utlendingsenhet, slik at politiet får muligheten til å vurdere bruk av eventuelle tvangsmidler etter utlendingsloven.

42.4 Prøvetidens utløp

Jf. straffegjennomføringsloven § 42, åttende ledd.

Prøvetiden løper til endt straffetid. Den idømte straff i domsslutningen legges til grunn med fradrag for utholdt varetekt. Domfelte som løslates ved endt straffetid har gjennomført straffen i sin helhet og prøvetid kan ikke fastsettes.